

DİCLE ÜNİVERSİTESİ

ÜRETKEN YAPAY ZEKÂ KULLANIM POLİTİKASI v1.0

Üretken Yapay Zekâ (ÜYZ) teknolojileri, yükseköğretim kurumlarının eğitim-öğretim yaklaşımlarını, araştırma-geliştirme süreçlerini ve bilgi üretme biçimlerini yeniden şekillendirme potansiyeli taşımaktadır. Bu teknolojilerin üniversite ortamına bilinçli bir şekilde dâhil edilmesi, etik standartların belirlenmesini ve sorumlu kullanım kültürünün oluşturulmasını gerekli kılmaktadır. Bu politika metni, Dicle Üniversitesi'nde ÜYZ araçlarının akademik ve araştırma faaliyetlerinde kullanımına yönelik temel yaklaşımı ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır.

ÜYZ araçlarını etkili şekilde kullanabilme becerisi, öğrencilerin öğrenme deneyimlerini güçlendirmekte, dijital yeterliliklerini geliştirmekte ve hızla dönüşen toplumsal ve mesleki gerekliliklere uyum sağlamalarına destek olmaktadır. Bu kapsamda akademik personelin öğretim süreçlerinde uygun durumlarda ÜYZ'den yararlanması ve öğrencileri bilinçli, ölçülü ve etik kullanıma yönlendirmesi beklenir. Öğretim elemanları, ders içeriklerinde ÜYZ kullanımına ilişkin yaklaşımlarını açık bir dille ifade etmelidir. Hangi durumlarda kullanımın serbest olduğu, sınırlandırıldığı veya uygun görülmediği konusunda netlik sağlamalıdır. Bunun yanında öğrencilerin yalnızca ÜYZ araçları kullanmaları değil, aynı zamanda ÜYZ'den yararlanırken eleştirel analiz, problem çözme ve özgün düşünce geliştirme yetkinliklerini güçlendirmeleri beklenmektedir.

Dicle Üniversitesinin ÜYZ içeren tüm araştırma ve geliştirme faaliyetleri, yürürlükteki “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Faaliyetlerinde Üretken Yapay Zekâ Kullanımına Dair Etik Rehber” ile uyumlu biçimde yürütülmektedir.

ÜYZ POLİTİKAMIZIN TEMEL İLKELERİ

1. ÜYZ uygulamaları, etik değerlere bağlı kalınarak, güvenlik ve sorumluluk ilkeleri gözetilerek hayata geçirilmelidir.
2. Akademik ve bilimsel üretimlerde özgünlük temel alınmalı ve ÜYZ içerik üretiminde yardımcı bir araç olarak konumlandırılmalıdır. ÜYZ sistemleri bilimsel çalışmalarda yazar veya ortak yazar olarak gösterilmemelidir.
3. Dicle Üniversitesi, ÜYZ destekli içeriklerin açık, şeffaf ve akademik etik ilkelerle uyumlu biçimde kullanılmasını esas alır. Öğretim elemanı, öğrenci ve diğer tüm paydaşlara ait kişisel ve hassas veriler, ÜYZ sistemlerine aktarılmadan önce anonim hale getirilmelidir. Mahremiyet ve gizlilik standartlarına uygun şekilde işlenmelidir. Gizlilik ihlali riski barındıran platform ve uygulamalardan kaçınılmalıdır. Fotoğraf, ses, video vb. kişisel verilerin toplanması, saklanması ve işlenmesi için açık rıza/aydınlatılmış onam alınmalıdır. Bunun yanı sıra, Kişisel Verileri Koruma Kanunu ve diğer ilgili veri koruma mevzuatına tam uyum sağlanmalıdır.
4. ÜYZ araçları aracılığıyla elde edilen içeriklerin doğruluğu, niteliği ve kullanımından doğabilecek sonuçların sorumluluğu kullanıcıya aittir. ÜYZ sistemlerinin karar verme süreçlerinin şeffaf olmaması, kullanıcının yasal ve etik sorumluluğunu ortadan kaldırmaz; kullanıcı bu teknolojinin çıktılarını peşinen kabul etmiş sayılır. ÜYZ sistemlerinin uydurma bilgi, kaynak veya içerik (halüsinasyon) üretebileceği dikkate alınmalı ve tüm çıktılar bağımsız ve güvenilir kaynaklardan doğrulanmalıdır.
5. Kuruma ait verilerin ÜYZ sistemlerinde kullanılmasını gerektiren durumlarda, öncelikle yetkili birimlerin gerekli izin ve değerlendirme süreçleri tamamlanmalıdır. Gizlilik içeren veya hassas nitelik taşıyan belge ve bilgilerin bu tür ortamlara aktarılmaması esastır.
6. ÜYZ'den yararlanılarak oluşturulan çalışmalarda, kullanımın kapsamı ve amacı açık ve şeffaf biçimde belirtilmelidir. Üretilen içeriklerden faydalanılması durumunda uygun atıf yapılmalı ve ilgili mevzuata tam uyum sağlanmalıdır. Raporlamada kullanılan ÜYZ

aracının adı, versiyon bilgisi (örn. GPT-4, Claude 3.5), kullanım zamanı ve çalışmanın hangi aşamasında (literatür taraması, veri analizi, dil düzenleme vb.) kullanıldığı detaylıca belirtilmelidir. Ayrıca ÜYZ kaynaklı olası önyargılar kullanıcı tarafından değerlendirilmelidir.

7. Öğrencilerin ÜYZ araçlarıyla etkileşim kurları teşvik edilmelidir. Ancak ölçme ve değerlendirme süreçleri, bu teknolojilerin öğrenme çıktıları üzerindeki etkisini dikkate alacak biçimde tasarlanmalıdır.
8. Ders kapsamında ÜYZ araçlarından yararlanılması planlanıyorsa, öğrencilere bu araçların etik kullanım ilkeleri, hangi koşullarda kullanımının uygun olduğu ve elde edilen bilgilerin doğruluk ve güvenilirliğinin nasıl denetleneceği açık ve sistematik biçimde aktarılmalıdır. Üniversite, ÜYZ kullanımına dair etik iklimi güçlendirmek amacıyla düzenli olarak eğitim, çalıştay ve bilgilendirme faaliyetleri organize etmelidir.
9. Öğretim elemanları, derslerinin öğrenme kazanımları ve değerlendirme yaklaşımları doğrultusunda ÜYZ kullanımına ilişkin özgün düzenlemeler yapma yetkisine sahiptir. Belirlenen bu kuralların ders izlencelerinde açık ve anlaşılır şekilde yer alması gerekmektedir.
10. ÜYZ araçlarının öğrenme sürecini destekleyen amaçlarla kullanımı ile akademik dürüstlük ilkelerini zedeleyebilecek nitelikteki kullanımları birbirinden net biçimde ayrıştırılmalı ve bu ayrım açık şekilde tanımlanmalıdır. Gerçek katılımcılar yerine ÜYZ araçlarına anket doldurtulması veya katılımcı simülasyonu yapılması kesinlikle yasaktır.
11. Öğrenciler, ÜYZ araçlarından yararlanırken eleştirel analiz, problem çözme ve özgün düşünce geliştirme yetkinliklerini güçlendirmeyi esas almalı; söz konusu teknolojileri bireysel zihinsel emeklerinin yerini alan bir alternatif olarak değerlendirmemelidir.

12. Planlanan ÜYZ kullanım biçimleri, Dicle Üniversitesi'nin yürürlükteki politika ve düzenlemeleriyle uyumlu olmalıdır. Olası etik ve hukuki riskler önceden değerlendirilmelidir. Bilimsel araştırmalarda ÜYZ kullanımı, Etik Kurul başvuru süreçlerinde (amaç, kapsam ve nitelik bazında) açıkça beyan edilmelidir.

13. ÜYZ sistemlerinden yararlanan araştırmacılar, bilimsel etik kurallar doğrultusunda hareket etmelidir. Başkalarına ait görüş, bulgu ve katkıları uygun biçimde atıflandırarak kaynak göstermelidir. Başkası tarafından üretilen içeriklerin ÜYZ aracılığıyla izinsiz kullanımı ve fikri mülkiyet ihlallerine karşı azami dikkat gösterilmelidir.

ÜYZ'nin araştırma süreçlerine dâhil edildiği çalışmalarda, bu teknolojilerin hangi amaçla, hangi aşamalarda ve ne şekilde kullanıldığı şeffaf biçimde açıklanmalıdır. Bunun yanı sıra veri tahrifatı, çarpıtma veya ÜYZ'nin "halüsinasyon" olarak bilinen uydurma kaynak ve yanlış bilgi üretme riski göz önünde bulundurulmalı; bu tür hatalı içeriklerin gerçekmiş gibi sunulmasından titizlikle kaçınılmalıdır.

14. ÜYZ, bilimsel çalışmalarda yalnızca destekleyici bir araç olarak kullanılmalıdır. Hipotez geliştirme, tartışma yürütme ve bulguların yorumlanması gibi akademik süreçlerde insan katkısının belirleyici olması sağlanmalıdır. Çeviri ve dil kontrolü süreçlerinde ÜYZ kullanılabilir; ancak ortaya çıkan metnin doğruluğu ve akademik terminolojiye uygunluğu araştırmacı tarafından kontrol edilmeli ve nihai sorumluluk üstlenilmelidir.

15. ÜYZ'nin eğitim verilerinden kaynaklanan taraflılık ve ayrımcılık riskleri (toplumsal, kültürel veya hassas gruplara yönelik önyargılar) dikkate alınmalı; bu teknolojiler eşitlik ve hakkaniyet ilkelerini zedelemeyecek şekilde kullanılmalıdır. Veri etiketleme ve kalite değerlendirme süreçlerinde ÜYZ tek araç olarak kullanılmamalı, mutlaka insan denetimi içeren kapsamlı bir strateji uygulanmalıdır.

16. İdari personel, ÜYZ'yi bir yardımcı araç olarak kullanabilir ancak yapay zekâ tarafından üretilen hiçbir metin, özet, analiz veya öneri, ilgili personel tarafından kontrol edilmeden ve onaylanmadan resmi yazışma, rapor, duyuru, karar veya dış paydaşlara yönelik iletişimde doğrudan kullanılamaz; yapay zekânın sunduğu her çıktı nihai olarak

insan sorumluluğunda olup personel, çıktının doğruluğundan, uygunluğundan ve olası hatalarından bizzat sorumludur.

17. Akademik ve idari personel, ÜYZ araçlarına kesinlikle gerçek kişilere ait özel nitelikli verileri (TC kimlik numarası, adres, telefon, e-posta, sağlık bilgileri, maaş bilgisi, sicil notu vb.) veya kurumun gizlilik dereceli stratejik, mali, hukuki ya da ticari bilgilerini giremez; bu tür verilerle çalışmak zorunda kalındığında yalnızca tamamen anonimleştirilmiş veya kurgusal örnek veriler kullanılır ve bu kurala aykırı davranış doğrudan disiplin işlemi gerektirir.

18. ÜYZ kullanımına yönelik faaliyetler ve araştırmalar, Dicle Üniversitesinin yürürlükte bulunan ilke ve politikalarıyla uyum içerisinde gerçekleştirilmelidir. Bu nedenle, kullanım öncesinde ilgili düzenlemeler dikkatle incelenmeli ve planlanan uygulamanın söz konusu ilke ve politikalar açısından herhangi bir sakınca oluşturup oluşturmadığı kullanıcı tarafından değerlendirilmelidir.

19. ÜYZ sistemlerinin kullanımına yönelik ülkemizde bir mevzuat bulunmasa da mevcut aşağıdaki düzenlemelerin dikkate alınması önerilmektedir.

- 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK)
- 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu
- 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
- Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği
- Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi
- Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Faaliyetlerinde Üretken Yapay Zekâ Kullanımına Dair Etik Rehber

Bu politika belgesi, ÜYZ alanındaki teknolojik ilerlemeler, akademik topluluğun gereksinimleri, toplumsal sorumluluklar ve Dicle Üniversitesi'nin stratejik öncelikleri doğrultusunda düzenli olarak değerlendirilecek ve ortaya çıkan ihtiyaçlar çerçevesinde gerekli görülen durumlarda revize edilerek güncellenecektir.